

DĚJINY
POLITICKÉ FILOZOFIE

Estetické čtení
Vladaře

Jan Bíba

KAROLINUM

Estetické čtení *Vladaře*

Jan Bíba

Recenzovali: Mgr. Hana Fořtová, Ph.D.

PhDr. Jan Květina, Ph.D.

Tato práce vznikla za podpory projektu „Kreativita a adaptabilita jako předpoklad úspěchu Evropy v propojeném světě“, reg. č.: CZ.02.1.01/0.0/0.0/16_019/0000734, financovaného z Evropského fondu pro regionální rozvoj a řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Projekt je realizován v rámci výzvy Excelentní výzkum a jeho výstupy jsou určeny pracovníkům výzkumných organizací a studentům doktorských studijních programů.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Edici Dějiny politické filozofie řídí Milan Znoj a Jakub Jinek.

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2022

Redakce Adéla Petruželková

Grafická úprava Zdeněk Ziegler

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2022

© Jan Bíba, 2022

ISBN 978-80-246-4962-7

ISBN 978-80-246-5060-9 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

OBSAH

Poděkování	/7
Seznam zkratk	/9
Úvod	/11
1 Machiavelli za psacím stolem: ke kompozici <i>Vladaře</i>	/31
2 Dedikace	/41
3 Státy, državy, vladařství a republiky	/51
4 Budování říše	/61
5 Nová vladařství	/77
6 Základy moci	/131
7 Vladař v říši za zrcadlem	/157
8 Prozíravost	/235
9 Spása	/267
10 Machiavelli v převleku: interpretace a působení Machiavelliho díla	/307
11 Vladař a tyran	/321
 Závěr: Machiavelliho estetická politická teorie	 /339
 Summary	 /361
Literatura	/365
Jmenný rejstřík	/375
Věcný rejstřík	/379

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěl poděkovat Milanu Znojovi, Monice Štefkové a Lubici Kobové za jejich neocenitelné komentáře a připomínky, které jsem využil při psaní této knihy. Šárce Hučíkové a Petru Ťoupalíkovi dlužím poděkování za pomoc s přípravou rejstříků a bibliografie. Sluší se dodat, že za všechny nedostatky této knihy jsem odpovědný jenom já sám.

SEZNAM ZKRATEK

FL – *Florentské letopisy*

R – *Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livia*

V – *Vladař*

Římské číslice označují knihy, arabské jednotlivé kapitoly.

Vznik knihy, kterou právě začínáte číst, nebyl jednoduchý, a už vůbec ne přímočarý. Původně jsem zamýšlel napsat toliko předmluvu k chystanému novému českému překladu *Vladaře*. Ovšem s tím, jak jsem postupně objevoval nové a nové vrstvy Machiavelliho argumentace, zamýšlený úvod se rozšiřoval, až se proměnil na celou knihu. Norberto Bobbio velmi dobře vystihl výzvu, které čelí všichni interpreti Machiavelliho pokoušející se stručně shrnout jeho myšlenky, když své pojednání o Machiavellim zahájil větou: „Tolik důležitých otázek v dějinách politického myšlení má svůj počátek u Machiavelliho.“¹ Kombinace novosti a komplexnosti jeho politického myšlení není jedinou výzvou, se kterou se musí potýkat machiavelovští badatelé. Další je historický, politický a kulturní kontext, v němž se Machiavelli pohyboval a pro který svá díla psal. Jeho myšlení je myšlením aktivního politického aktéra, a je proto těsně spjato s politickými zápasy, které probíhaly nejen v jeho rodné Florencii, na Apeninském poloostrově, ale i v celé tehdejší Evropě. Machiavelliho spisy tak často mají dimenzi, kterou by bylo možné nazvat taktickou, byly sepsány pro konkrétní čtenáře s cílem intervenovat do soudobé politické situace ve Florencii a v Itálii. Interpret tuto jejich dimenzi musí vzít v potaz, neboť bez ní není možné Machiavelliho dílům porozumět. Jistě ne poslední obtíž souvisí s osudem samotného pisatele. Je známo, že Machiavelli *Vladaře* věnoval Lorenzu II. de' Medici ve snaze získat zpět ztracenou pozici ve florentské administrativě. Tento biografický aspekt se však netýká pouze *Vladaře*, ale minimálně

---

¹ Norberto Bobbio: *La teoria delle forme di governo nella storia del pensiero politico*, G. Giappichelli editore: Torino 1976, s. 67.

řady textů, které Machiavelli sepsal po roce 1512 po svém nuceném odchodu z pozice tajemníka druhého kancléřství.

To vše vedlo k tomu, že jsem nakonec napsal knihu, která se formou komentáře k jednotlivým kapitolám *Vladaře* pokouší dostat všem výše zmíněným výzvám. Jsem si však vědom toho, že takovýto komentář lze napsat různými způsoby. Jiný komentář by na základě perspektivy své disciplíny napsal filozof, jiný filolog, jiný historik. Perspektiva, z níž jsem psal já, je perspektivou politické teorie. Usiloval jsem proto nejen o interpretaci *Vladaře* v kontextu Machiavelliho doby a jeho klikatého osudu, ale pokoušel jsem se formulovat i obecné teze o povaze Machiavelliho politické teorie. Zároveň si však uvědomuji, že obraz Machiavelliho politického myšlení, který nabízí tato kniha, je ovlivněn svým zaměřením na *Vladaře* a že do značné míry přehlíží jeho republikánské spisy. Na druhou stranu jedna z hlavních tezí, kterou budu dále obhajovat, zní, že Machiavelli ve *Vladaři* pracuje s řadou republikánských motivů a že *Vladař*, ač není spisem psaným pro republikány, ale pro konkrétního vladaře, je do značné míry republikánskou knihou. K tomu však později.

MACHIAVELLI A POLITICKÁ TEORIE

Machiavelliho politické myšlení se dočkalo celé řady často protichůdných interpretací a zároveň ovlivnilo celou řadu směrů a přístupů v dějinách politické teorie. Zřejmě nejznámější je obraz Machiavelliho jako politického realisty (v tom lepším případě) nebo přímo obhájce politického cynismu a oportunistu, či dokonce učitele zla (v horším případě), pro což se později vžilo označení machiavelista. Někteří k tomuto obrazu dodávají, že Machiavelli byl předchůdcem totalitarismu. Pro jiný vlivný proud současné politické teorie byl Machiavelli naopak oddaným republikánem a filozofem svobody. Pro další byl zakladatelem moderní politické vědy, pro jiné autorem doktríny státní rezóny, a tak by bylo možné pokračovat dále. Již z tohoto stručného výčtu – podrobnější, avšak ne vyčerpávající přehled a typologii interpretačních přístupů k Machiavellimu nabízí desátá kapitola – je zřejmé, že mezi interprety nepanuje shoda na základní Machiavelliho teoretické a politické pozici.

Tato interpretační neshoda má jistě celou řadu příčin a některé z nich jsem zmínil výše. Za další z nich by bylo možné považovat – ať již zdánlivou, nebo skutečnou – rozpornost některých Machiavelliho argumentů a teoretických pozic, na niž upozorňuje řada interpretů. Je nutné uznat, že podezření z nekoherence má své opodstatnění. Rozpory je možné nalézt nejen mezi jednotlivými díly (republikánské *Rozpravy* a monarchický *Vladař*), ale i na úrovni jednotlivých děl. Pozorný čtenář si nemůže nevšimnout, že Machiavelli často neváhá opustit či odmítnout pozici, kterou zastával v předcházející kapitole nebo jen o pár řádků výše, a někdy dokonce neváhá svoje obecné teze podporovat příklady, které je při bližším pohledu spíše vyvracejí, než potvrzují. V této knize na řadu takových míst poukazuji. Je jistě možné se domnívat, že Machiavelli nebyl systematickým myslitelem, a zcela jistě nebyl akademickým filozofem, který by se otázkou koherence své doktríny kdovíjak trápil. Domnívám se však, že uznání rozpornosti a nejednoznačnosti Machiavelliho díla není neslučitelné s představou, že Machiavelli zastával určitou sadu teoretických východisek, která mohla najít rozličnou formulaci nejen v jednotlivých dílech, ale i na různých místech v rámci jednoho díla.

Potvrzení této domněnky může přinést pouze následující výklad. Základní tři prvky, které podle mého názoru tvoří tuto sadu teoretických východisek, stručně shrnu v následujících odstavcích. Předtím je však potřeba říct, že řadu rozporů ve *Vladaři* (ač zdaleka ne všechny) lze vysvětlit didaktickou povahou tohoto spisu. *Vladař*, jak bylo zdůrazňováno mnohokrát, patří do literárního žánru tzv. zrcadel panovníků, což byly didaktické spisy adresované především mladým a nezkušeným panovníkům. V mnohém je ovšem k tomuto žánru subverzivní v tom smyslu, že neučí panovníka být dobrým, ale poznat, kdy je správné dobrým nebýt. (Vztahu *Vladaře* k literárnímu žánru zrcadel se podrobněji věnuji v sedmé kapitole.) Domnívám se proto, že řada nekonzistencí v Machiavelliho argumentaci je způsobena tím, co by bylo možné nazvat didaktickou metodou. Ta spočívá v tom, že učitel začíná výklad od nejjednodušší látky a postupně přechází k látce složitější. Machiavelli tak od dědičného vladařství postupuje dále až k nejvíce filozofickým a teoretickým pasážím v předposlední kapitole. Nevýho-

dou tohoto přístupu je, že učitel musí zjednodušovat a některé klíčové pozice, argumenty a koncepce před žákem – aspoň dočasně – tajit, což může vést ke vzniku skutečných nebo domnělých rozporů. Ve svém komentáři jsem se proto pokoušel postupovat v souladu s didaktickou metodou a nevytvářet koncepce, které by zjevné rozpory překonávaly, zahlazovaly či jim dávaly jiný význam. Místo toho jsem se zaměřoval spíše na interpretaci dané pasáže a na její specifický argument, aniž bych však ztrácel ze zřetele následující tři body, které z hlediska Machiavelliho politické teorie považuji za klíčové.

Machiavelliho chápu jako představitele estetické politické teorie. Pod tímto pojmem rozumím takové pojetí politické teorie, které předně namísto důrazu na roli řeči klade důraz na roli smyslového vnímání jako základního způsobu, jímž se lidé v rámci politického společenství k sobě vztahují. Tento přístup neopomíjí roli řeči a rétoriky, ale na rozdíl od dominantního pojetí politiky, jehož počátky lze vystopovat k Aristotelovi a antické *polis*, nepovažuje rovinu řeči za primární – zdůrazňuje sdílenou smyslovou zkušenost. V Machiavelliho případě je tato sdílená smyslová zkušenost spojena především s rolí různých forem spektáklů, kolem nichž byl organizován politický život nejenom Florentské republiky.

Dalším rysem Machiavelliho estetického pojetí politiky je to, že ukazuje, že politiku nelze vysvětlit pouze prostřednictvím etických kategorií. To neznamená, že mezi etikou a politikou není žádný vztah, že v oblasti politiky není možné brát na etiku ohled a politické jednání a rozhodování posuzovat prostřednictvím etických kategorií. Estetická politická teorie však tvrdí, že čistě etický pohled opomíjí důležitou dimenzi politiky, a není proto pro pochopení a vysvětlení politiky a politického jednání dostatečný. Machiavelliho estetická politická teorie tak vystupuje především s nárokem na lepší poznání politiky, což výmluvně shrnuje v 15. kapitole, když rozlišuje mezi „účinnou pravdou“ (123) svého politického vědění a přeludy, kterými se političtí teoretici měli zabývat před ním. V jádru Machiavelliho politické teorie ve *Vladaři* tak stojí zkoumání role obrazu vladaře, jeho působení a podmínek uchování tohoto působení. Machiavelli se také zabývá otázkou vzdálenosti mezi obrazem a skutečností jako předpokladem účin-

nosti obrazu, takže jako klíčové kategorie jeho politické teorie můžeme označit koncepty, které odkazují k oblasti estetiky, pojmy perspektiva a reprezentace. Shrnutí základních tezí Machiavelliho estetické politické teorie, jejíž prvky Machiavelli nesystematicky vyložil na různých místech *Vladaře*, čtenář nalezne v závěrečné kapitole.

Druhým důležitým aspektem této interpretace je již výše naznačovaná skutečnost, že *Vladař* – ač není knihou psanou pro republikány – je republikánskou knihou v tom smyslu, že obsahuje řadu republikánských motivů a témat. Machiavelliho intenci při psaní *Vladaře* interpretuji tak, že jeho cílem bylo přesvědčit dedikanta spisu k provedení reform, které měly zjevný republikánský podtext. Jednou z těchto reform mělo být zachování či přiblížení se k republikánské smíšené ústavě, druhou vznik instituce umožňující kolektivní sebeobranu lidu v podobě lidové milice. Obě tyto reformy proměňují vztah mezi vladařem a lidem, a jak budu opakovaně upozorňovat, Machiavelli tuto proměnu dokumentuje a vystihuje tím, že mění označení lidu z poddaných (*subditi*) na občany (*ciptadini*). Machiavelli bývá často vnímán jako rádce vladařů, což v očích interpretů často vede k tomu, že jej chápou jako stoupence různých forem autoritářství, tento pohled je ale skutečnosti velmi vzdálen. Výše uvedené reformy totiž moc vladaře vůči obyvatelstvu omezují jednak tím, že jej spoutávají institucionální strukturou, jednak tím, že jeho moc činí závislou na ozbrojeném obyvatelstvu, resp. na jeho konkrétní části, tj. na lidu (*populo*).

To nás přivádí k poslednímu klíčovému aspektu předložené interpretace, který se týká Machiavelliho politické ontologie. Jak budu podrobněji vysvětlovat při výkladu 9. kapitoly *Vladaře*, prostřednictvím metafory převzaté z humorální medicíny chápe Machiavelli každé politické společenství jako rozštěpené na dvě třídy (*umori*), které jsou definovány svými nesmiřitelnými touhami. Zatímco třída pánů (*grandi*) touží po tom, utiskovat, třída lidu (*populo*) touží po tom, aby se útisku vyhnula. Jinými slovy v základu každého politického společenství podle něj stojí sociální konflikt, kolem kterého se dané společenství ustavuje, a způsob jeho zvládnutí (nikoli řešení, neboť tento konflikt je neřešitelný) definuje také politickou

povahu daného společenství a jeho politický režim. Machiavelli tak důrazně připomíná vladařům, že se budou vždy pohybovat na půdě definované tímto konfliktem, a radí jim, aby se v tomto konfliktu postavili na stranu lidu, což znamená, že jej mají zajistit proti útlaku ze strany pánů. Jeho politická teorie tím získává jak silný demokratický či populistický, tak antioligarchický charakter.

MACHIAVELLI SLUŽEBNÍK REPUBLIKY

V dedikaci k *Vladaři* i *Rozpravám* Machiavelli hovoří o tom, že své politické vědění nezískal jen studiem dějin, ale především z praktické zkušenosti, kterou nabył během svého působení v administrativě Florentské republiky. To potvrzuje četba jeho textů, v nichž rozebírá kromě historických i řadu soudobých příkladů, přičemž při jejich výkladu čerpá z diplomatických zpráv, depeší, memorand a dalších dokumentů, které sepsal během tohoto období. Oněch čtrnáct let, která strávil ve florentské administrativě, bylo tedy pro jeho politické myšlení skutečně formativní.

Machiavelli se na scéně florentské politiky objevuje nečekaně 14. června 1498, kdy je zvolen do funkce tajemníka druhého kancléřství, a nuceně ji opouští 7. listopadu 1512, krátce po návratu Medicejských do Florencie. Jeho vstup na scénu florentské politiky byl opravdu nečekaný, neboť takto důležitou funkci získal jako devětadvacetiletý mladík bez předchozí politické zkušenosti, a navíc jako někdo, kdo pocházel ze spíše nevýznamného rodu. Florentskou vládu tvořila tzv. signorie skládající se z priorů, v jejímž čele stál gonfalonier. Funkce gonfaloniera a priorů byly obsazovány na velmi krátkou dobu, neboť se předpokládalo, že rychlá rotace jednak umožní většímu počtu občanů zastávat významnou funkci při správě obce, jednak krátká doba pobytu v úřadu byla považována za překážku možné korupce a klientelismu.² Signorie jako adminis-

---

² Konkrétní systémy vládnutí ve Florencii (jakož i v řadě jiných tehdejších italských republik) procházely častými změnami, které byly způsobovány soudobými politickými a sociálními zápasy (viz dále). To vedlo k tomu, že jednotlivé po sobě následující režimy se od sebe mohly značně odlišovat. Pro podrobnější výklad srovnej např. John Najemy: *Corporativism and Consensus in Florentine Electoral*

trativní aparát využívala dvě kancléřství. Zatímco první kancléřství mělo dohlížet na záležitosti související s florentskou zahraniční politikou, druhé kancléřství se mělo zabírat záležitostmi *contada*, tj. Florencii podřízených teritorií v Toskánsku. Ve skutečnosti se však činnost obou kancléřství překrývala a Machiavelli tak mnoho svého času věnoval i otázkám mezinárodní politiky. Kancléřství a jeho zaměstnanci měli za úkol vzhledem k časté rotaci priorů zajišťovat odbornost a kontinuitu florentské politiky.³

Důvod, proč Machiavelli tak nečekaně získal funkci tajemníka, není zřejmý. Lze se však domnívat, že souvisí s politickým vývojem ve Florencii v devadesátých letech 15. století. Roku 1492 umírá neformální vládce Florencie Lorenzo I. de' Medici řečený Nádherný. Vládu po něm přebírá jeho syn Piero řečený Nešťastný. Zatímco Lorenzovi se díky jeho diplomatickým schopnostem dařilo mírnit vnitřní spory ve Florencii, jeho synovi tato schopnost scházela a s jeho vládou byla nespokojená nejen velká část běžného obyvatelstva (*populo*), ale i velká část městských elit (*ottimati*). Když roku 1494 Piero de' Medici vydal francouzskému králi Karlu VIII., který postupoval Itálií na jih s cílem získat si Neapolské království, některé florentské pevnosti, zvedl se proti němu ve Florencii odpor, který vedl k pádu medicejského režimu, a samotný Piero musel uprchnout z města a již se do něj nikdy nevrátil. Po pádu Medicejských byla ve Florencii obnovena republika, do jejíhož čela se postavil dominikánský mnich Girolamo Savonarola. Savonarola si získal autoritu prostřednictvím plamenných kázání a proroctví, v nichž předpověděl vpád Karla VIII. do Itálie či pád Medicejských. Savonarolův teokratický režim se však

---

Politics. 1280–1400, Chapel Hill: University of North Carolina Press 1982; John Najemy: *Governments and Governance*, in: *Italy in the Age of the Renaissance. 1300–1550*, ed. John Najemy, Oxford: Oxford University Press 2004, s. 184–207; Felix Gilbert: *Machiavelli and Guicciardini*, W. W. Norton and Company: New York 1984. Pro rozbor Machiavelliho reflexe politické a institucionální změny Florencie srovnej např. Fabio Raimondi: *L'ordinamento della liberta. Machiavelli e Firenze*, Verona: Ombra corte 2013 a Michelle T. Clarke: *Machiavelli's Florentine Republic*, Cambridge: Cambridge University Press 2018.

³ Srovnej Robert Black: Machiavelli, Servant of the Florentine Republic, in: *Machiavelli and Republicanism*, ed. Gisela Bock, Quentin Skinner, Maurizio Viroli, Cambridge: Cambridge University Press 1993, s. 71–100.

postupně stával nepopulárním a sám Savonarola byl nakonec v květnu 1498 obviněn z kacířství, popraven a následně upálen. (Příčinami pádu Savonaroly se Machiavelli podrobně zabývá v 6. kapitole *Vladaře*.) Pád Savonarolova režimu vyvolal další politickou krizi ve Florencii, která se mimo jiné projevila obměnou administrativního aparátu republiky. V rámci této obměny se objevuje i Machiavelliho jméno. Machiavelliho možnou výhodou mohlo být paradoxně nejen to, že neměl předchozí politické zkušenosti, ale i politická bezvýznamnost jeho rodiny. Ta byla dána jednak tím, že Machiavelliho otec Bernardo byl daňovým dlužníkem, což mu bránilo v participaci na politickém životě i ve vykonávání jeho právníckého povolání. Druhou příčinou mohla být osoba Girolama Machiavelliho, který byl Niccolovým vzdáleným strýcem. Girolamo se v padesátých letech 15. století stal vůdcem protimedicejské opozice, která byla poražena. Sám Girolamo byl odsouzen do vyhnanství, později byl přinucen k návratu do Florencie, mučen a zemřel ve vězení. Jeho protimedicejský postoj a osud tak mohl být dalším důvodem, proč se rod Machiavelliů politickému angažmá obzvláště za medicejské vlády vyhýbal. Skutečnost, že kandidát Machiavelli se mohl jevit jako někdo, kdo není spojen s žádnou soupeřící florentskou frakcí, tak mohla nakonec být hlavním důvodem jeho zvolení.

Machiavelliho působení v pozici tajemníka po celou dobu ovlivňovaly frakční spory ve florentské politice. Tamní politikou procházely dvě hlavní dělicí linie. První byl spor mezi lidem, k němuž náležel i Machiavelli, a *ottimati*.⁴ *Ottimatiové* jako představitelé nejbohatších florentských rodů usilovali o omezení lidového charakteru republiky, který byl dán především existencí Velké rady (*Consiglio maggiore*). Ta byla

---

⁴ Je potřeba zdůraznit, že kritéria příslušnosti k lidu či *ottimati*ům nelze ve florentském případě jednoznačně stanovit. *Ottimatiové* se od lidu neodlišovali jenom svým bohatstvím, ale i jakousi sociální prestiží a rodovou historií. Žádné z těchto kritérií však neplatilo absolutně. Srovnej např. John Najemy: *A History of Florence 1200–1575*, Oxford: Wiley-Blackwell 2008, s. 5–62; Andrea Zorzi: *The popolo, in: Italy in the Age of the Renaissance. 1300–1550*, ed. John Najemy, Oxford: Oxford University Press 2004, s. 145–164; Riccardo Fubini: *From Social to Political Representation in Renaissance Florence*, in: *City-states in Classical Antiquity and Medieval Italy*, ed. Anthony Molho, Ann Arbor: University of Michigan Press 1991, s. 223–239.

obnovena Savonarolou po vyhnání Medicejských. Byla hlavním legislativním orgánem republiky, na němž mohlo participovat přes tři tisíce florentských občanů. V tomto množství tvořili *ottimatiové* menšinu, a proto usilovali o její zrušení či vytvoření užšího legislativního tělesa (senátu), které by bylo vyhrazeno pouze pro ně. Druhou konfliktní linií florentské republiky byl vztah k Medicejským. Zatímco jedna část *ottimatiů*, nespokojená s lidovou republikou, usilovala o jejich návrat, druhá část doufala, že se jim samotným podaří získat si takové postavení, které před svým pádem měli Medicejští, a z toho důvodu byl pro ně jejich návrat nežádoucí.

V důsledku těchto sporů a vnějších událostí florentský režim roku 1502 prošel reformou, jež vedla ke vzniku funkce doživotního gonfaloniera. Prvním (a posledním) doživotním gonfalonierem byl zvolen Piero Soderini. Soderini byl původně chápán jako politicky neutrální, ale později svoji moc opíral o *frateschie*, tj. o lidovou stranu bývalých stoupenců Savonaroly, čímž si znepřátelil florentské *ottimatie*. Osoba Piera Soderiniho se ukázala být pro Machiavelliho kariéru a další osud v mnohém určující. Ač povaha osobního vztahu mezi nimi je zahalena tajemstvím, Machiavelli byl považován za Soderiniho pravou ruku a Soderini jej pověřoval řadou důležitých úkolů. Zde je potřeba opět připomenout Machiavelliho nízký původ, který byl překážkou jeho dalšího kariérního růstu a znemožňoval mu například dosáhnout pozice vyslance při jeho častých diplomatických misích, kde vystupoval „pouze“ v roli pomocníka méně důvtipného příslušníka florentské elity. Skutečnost, že Soderini Machiavellimu svěřoval úkoly, které přesahovaly jeho sociální postavení, vyvolávala u florentských *ottimatiů* nevráživost vůči Machiavellimu a stupňovala spor mezi nimi a Soderinim.⁵

I přes svůj nízký původ Machiavelli během čtrnácti let ve funkci tajemníka absolvoval více než čtyřicet diplomatických

---

⁵ Pro otázky po příslušnosti či náklonosti Machiavelliho ke konkrétním frakcím florentské politiky a po kontroverzích spojených s Machiavelliho působením ve florentské administrativě srovnej John Najemy: *The Controversy Surrounding Machiavelli's Service to the Republic*, in: *Machiavelli and Republicanism*, ed. Gisela Bock, Quentin Skinner, Maurizio Viroli, Cambridge: Cambridge University Press 1990, s. 101–117.

misí, z nichž mnohé trvaly řadu měsíců a některé i půl roku a déle. Ohlasy těchto misí lze hojně nalézt ve *Vladaři*. V červenci 1499 byl Machiavelli vyslán na misi do Forlí na dvůr Cateriny Sforzy. V období mezi červencem 1500 a lednem 1501 podnikl misi na dvůr francouzského krále Ludvíka XII. Poznatky z této mise a debaty s Ludvíkovým ministrem a rouenským kardinálem Georgesem d'Amboise později našly svůj ohlas ve 3. kapitole *Vladaře*. V roce 1501 Machiavelli podnikl několik cest do Pistoie, toskánského města pod florentskou nadvládou, kde se podílel na řešení frakčních sporů, jak je popisuje ve 20. kapitole. V letech 1502 a 1503 podnikl dvě mise k Cesarovi Borgiovi. Cesare byl syn papeže Alexandra VI. Za přispění svého otce usiloval o to, vytvořit si vlastní stát v Romagni. Romagna sice formálně náležela papežskému státu, ale vzhledem k tomu, že ten nebyl schopen na daném území vykonávat kontrolu, byla rozdrobena na celou řadu malých vladařství. Během své druhé mise u Cesara Borgii, která trvala od října 1502 do února 1503, se Machiavelli stal svědkem vraždy Remirra de Orcy v Ceseně a potlačení vzpoury Cesarových kondotierů v Senigalii. V srpnu téhož roku umírá papež Alexandr VI. a Machiavelli je po smrti jeho nástupce Pia III., jehož pontifikát trval pouhé dva měsíce, vyslán na misi do Říma ke konkláve, z níž vzejde vítězně Giuliano della Rovere jako papež Julius II. Machiavelli tak má možnost zblízka pozorovat spor Julia II. s Cesarem a Cesarův definitivní pád. Všechny tyto skutečnosti Machiavelli podrobně vylíčil a analyzoval v 7. kapitole *Vladaře* a dalších svých dílech. V roce 1506 se účastnil jako pozorovatel tažení Julia II. proti Romagni, v němž si papež překvapivě snadno získal zpět Perugiu a Boloňu. Překvapivý úspěch tohoto tažení Machiavelli analyzuje ve 25. kapitole. V období mezi prosincem 1507 a červnem 1508 vykonal misi na dvůr císaře Maxmiliána I. Habsburského. Reflexe této cesty a povahy císaře se stala základem pro úvahy o vladařových rádcích ve 23. kapitole.

Kromě podílu na každodenní politice florentské vlády a diplomatických misích souvisela velká část Machiavelliho politické činnosti se snahou Florencie získat zpět Pisu. Pisa byla důležitým přístavem, který prostřednictvím řeky Arno zajišťoval přístup Florencie k moři a tím i k zámořskému obchodu. Pisa byla od roku 1405 v područí Florencie, z něhož se vymani-